Konserniohjausosasto

Asia: K 2/2024 vp Hallituksen vuosikertomus 2023

Liikenne- ja viestintäministeriön asiantuntijalausunto

Katsaus toimintaympäristön ja toimialan muutoksiin

Turvallisuusympäristö on muuttunut Suomessa ja Euroopassa. Tämä on lisännyt pohjoismaisen yhteistyön merkitystä. Nato-jäsenyys on myös tuonut hallinnonalalle uusia tehtäviä.

Erittäin kireä taloustilanne on korostanut entisestään tarvetta hyödyntää täysimääräisesti digitalisaation ja tekoälyn tuomat mahdollisuudet toiminnan tehostamiselle sekä toisaalta uudelle arvon luonnille datataloutta kiihdyttämällä. Mahdollisuuksien mukana tulee kuitenkin myös riskejä.

Tietoa on tarjolla ennennäkemättömän laajasti ja altistuminen informaatiovaikuttamiselle lisääntyy. Myös digikyvykkyydet eriytyvät, kansalaisista kerätään tietoa yhä enemmän ja yksityisyyden suoja vaatii varmistamista. Yhteiskunnan kriittisten toimintojen häirintä kyberhyökkäyksin on vaikuttanut uhkatason kohoamiseen.

Liikenne- ja viestintäverkkojen ja -palveluiden on siedettävä häiriöitä ja oltava palautumiskykyisiä. Muun muassa sään ääri-ilmiöt aiheuttavat yhä enemmän vahinkoa tai haittaa liikenteelle ja viestinnälle.

EU- ja kansainvälinen vaikuttaminen korostuvat toimialalla. Esimerkiksi digitalisaatioon ja dataan liittyvät kysymykset sekä laajemmin globaali teknologiakilpailu, kriittinen infrastruktuuri ja turvallisuus ovat asioita, joiden edistäminen on tärkeää myös EU:ssa.

Julkisen talouden tervehdyttäminen on vaatinut tuottavuutta nostavia toimenpiteitä, tehtävien priorisointia ja riskien hallinnan parantamista. Ministeriö on valmistautunut syksyllä 2023 täytäntöönpanemaan hallitusohjelmassa linjattua tuottavuusohjelmaa. Tietopohjaisella päätöksenteolla on pyritty entistä tehokkaampaan määrärahankäyttöön. Lisäksi toimintatapoja ja tekemisen sisältöjä on jatkuvasti tarkasteltu taloudellisen tehokkuuden näkökulmasta.

Hallinnonalan tuloksellisuuden kehitys

Hallinnonalan yhteiskunnallisia vaikuttavuustavoitteita toimeenpantiin erityisesti toteuttamalla fossiilittoman liikenteen tiekarttaa, Liikenne 12 -suunnitelmaa sekä vauhdittamalla datataloutta ja digitalisaatiota. Hallinnonalan toimet on suunniteltu siten, että niillä saavutetaan mahdollisimman suuri kokonaisvaikuttavuus ja niin, että toimenpiteet toteuttavat kattavasti hallinnonalan tavoitteita.

Fossiilittoman liikenteen tiekartan toteuttamista jatkettiin. Liikenteen päästöt ovat pääsääntöisesti vähentyneet vuodesta 2008 alkaen, vaihtoehtoisten käyttövoimien osuus on edelleen kasvanut ja henkilö- ja pakettiautoja palveleva sähkön julkinen latausinfra on kehittynyt hyvin. EU 55 -ilmastopaketin sääntelyllä on keskeinen merkitys niin tie-, meri-, kuin lentoliikenteenkin

päästövähennyksille ja sen avulla on mahdollista jakaa päästövähennysten toteutumista tasaisemmin eri jäsenmaiden välille ja myös kirittää kansainvälisen tason toimia.

Päivitettävänä olevan Liikenne 12 -suunnitelman mukaisista toimenpiteistä suurin osa etenee hyvin. Kertomusvuonna on kiinnitetty aikaisempaa enemmän huomiota kriittisen infrastruktuurin turvaamiseen ja sotilaallisen liikkuvuuden edistämiseen. Liikenneverkkojen päivittäinen liikennöitävyys pystyttiin ylläpitämään tiukasta rahoitustilanteesta ja korkeasta kustannustasosta huolimatta. Maanteiden päällystystöiden ennakoituakin korkeampi hintataso lyhensi päällystysohjelmaa ja kasvatti maantieverkon korjausvelkaa. Kustannustason nousu heikensi käynnissä olevien väyläverkon kehittämishankkeiden kustannusarvioiden pitävyyttä ja useille hankkeille jouduttiin hakemaan valtuuden korotuksia lisätalousarvioissa.

Datatalouden ja digitalisaation poikkihallinnolliselle koordinaatiolle ja johtamiselle on varmistettu jatkuvuus ja digikompassin toimeenpanosuunnitelma on valmistunut. Liikenne- ja viestintäministeriön vastuulle kuuluvien digitaalisen infrastruktuurin toimenpiteiden valmistelu on käynnistetty. Tavoitteiden toteutumiseksi on vaikutettu EU:n tulevan komission työsuunnitelmaan.

Tieliikenteen turvallisuus kehittyi tilastojen mukaan edelleen hyvään suuntaan. Liikennejärjestelmän esteettömyydelle ja saavutettavuudelle tavoitteet asettava esteettömyysvisio julkaistiin marraskuussa.

Eduskunnan lausumat

Liikenne- ja viestintävaliokunnalla on vireillä liikenne- ja viestintäministeriölle yhteensä 14 lausumaa. Lausumat ovat sisällöllisesti hyvin erilaisia ja -laatuisia. Liikenne- ja viestintävaliokunnan lausumien edellyttämät toimenpiteet ovat käynnissä yhdeksän lausuman johdosta. Kuuden lausuman osalta ministeriö ehdottaa, että lausumat eivät kokonaan tai osittain enää antaisi aihetta toimenpiteisiin.

Olli-Pekka Rantala

Osastopäällikkö, ylijohtaja